

Toidulisandite ja dopinguga seotud riskid

Marit Jukk, Eesti Olümpiakomitee

or attempt to administer

<https://www.youtube.com/watch?v=6TOmaBSvbds>

Mis on doping?

**Ühe või enama
dopinguvastase reegli
rikkumine**

Doping ei tähenda ainult keelatud ainete tarbimist — see hõlmab kõiki WADA koodeksis kehtestatud reeglite rikkumisi.

Kellele dopinguvastased reeglid kehtivad?

Maailma Antidopingu Agentuur (WADA)

kehtestab rahvusvahelised standardid, mis kohalduvad kõigile sportlastele ja nendega seotud isikutele. Reeglite rikkumine toob kaasa tõsised tagajärjed — sealhulgas võistluskeelud, tulemuste tühistamise ja maine kahjustamise.

Sportlane

Isik, kes osaleb organiseeritud sporditegevuses

Tugipersonal (ASP)

Treener, füsioterapeut, spordiarst, lapsevanem jt

Muud isikud

Vahendajad, kaasaaitajad ja kallutajad

Millised on reeglite rikkumised? (WADA, 2021)

Nr	Rikkumine	Karistus	Kohaldub
2.1	Positiivne dopinguproov – testimine	Võistluskeeld max 4 aastat	S
2.2	Keelatud aine või meetodi kasutamine	Võistluskeeld max 4 aastat	S
2.3	Proovist kõrvalehoidmine või sellest keeldumine	Võistluskeeld max 4 aastat	S
2.4	Asukohateabega seotud rikkumised	Võistluskeeld max 2 aastat	S
2.5	Dopingukontrollis manipuleerimine	Võistluskeeld max 4 aastat	S + muu isik
2.6	Keelatud ainete valdamine	Võistluskeeld max 4 aastat	S + muu isik
2.7	Keelatud ainete vahendamine	Võistluskeeld 4 aastat – eluaegne	S + muu isik
2.8	Keelatud abi osutamine	Võistluskeeld 4 aastat – eluaegne	S + muu isik
2.9	Keelatud osavõtt (kaasaaitamine, kallutamine)	Võistluskeeld 2–4 aastat	S + muu isik
2.10	Keelatud koostöö	Võistluskeeld 1–2 aastat	S + muu isik
2.11	Ametiasutustesse pöördumise takistamine (alates 2021)	Võistluskeeld 2 aastat – eluaegne	S + muu isik

Millised võivad olla dopinguvastaste reeglite rikkumiste tagajärjed?

<https://www.youtube.com/watch?v=ZeXRbCTf6Bc>

Tagajärjed

➤ Terviserisk

- Tarbitakse potentsiaalselt tervist ohustavaid aineid või kasutatakse tervist kahjustavaid meetodeid
- Tarbitakse ettenähtust suuremaid koguseid
- Sõltuvus

➤ Sanktsioonid – sunnitud võistluspaus või tegutsemiskeeld

- Kriminaalkaristus
- Tulemuste tühistamine

➤ Sotsiaalne aspekt

- Mainekahju
  - Sotsiaalne isoleeritus
  - Vaimse tervise halvenemine
- ## ➤ Finantsiline kahju
- Sponsorite jm toetuste kaotus

Absoluutse vastutuse põhimõte

Sportlane vastutab
ükskõik millise keelatud
aine eest, mis leitakse
tema proovidest (kehast)!

Kus võib dopinguaineid leiduda?

Toit, jook ja köögitarbed

Saastunud liha, vesi tundmatu päritoluga, nõud, söögiriistad

Füüsiline kontakt

Paikselt kasutatavad ravimid või geelid võivad nahakontakti kaudu üle kanduda

Sabotaaž ja keskkond

Järelevalveta jäetud joogipudelid, shaker'id

Ravimid ja meditsiinilised protseduurid

Suur osa spordis keelatud ainetest on ravimid/ravimite toimeained

Kanepitooted

CBD-toodetes võib esineda THC-d või muid keelatud kannabinoide

Toidulisandid

Keelatud aine ei ole pakendile märgitud või Sattunud koostisesse tootmise käigus

Dopinguained toidulisandites?

- Anaboolsed steroidid
    - *“Anabolic”, “muscle growth”, “mass gainer”*
  - Hormoonid
  - *“testosterone booster”, GH booster*
  - Stimulandid
    - *“pre-workout”, “energy boost”, “pump”*
  - Diureetikumid
    - *“fat burner”, “cutting”, “weight loss”, “water cut”*
- ”All natural”, “herbal”, “plant based” ei tähenda tingimata looduslik ja ohutu.

Toidulisandi silt ei pruugi alati vastata sisule

- SuppCo 2025. aasta testimisraporti põhjal testiti 44 populaarset Amazonis müüdavat toidulisandit ning nendest pooltel ei vastanud tegelik koostis pakendil esitatud väidetele.
- Mõnes testitud tootes oli lubatud toimeainet väga vähe või peaaegu üldse mitte — näiteks 22 tootes oli märgitud toimeainet vaid 0–3% lubatud kogusest.

Kui toode ei sisalda seda, mida lubab, ei saa sportlane olla kindel ka selles, mida ta tegelikult tarbib.

2022. aastal läbiviidud toidulisandite uuringus:

- analüüsiiti **3132 toidulisandit**
- **875 tootest** leiti deklareerimata aineid
- üle **28%** toodetest võis kujutada tahtmatu dopingu riski
- enim leiti **sibutramiini** ja **anabool-androgeenseid steroide**

Toidulisandite saastatus ja deklareerimata koostisosad

Uuringud näitavad, et ligikaudu **iga neljas toidulisand** võib sisaldada keelatud aineid. Sportlane ei pruugi sellest teadlik olla — kuid tagajärjed on samaväärselt karmid.

 Suurima saastumisriskiga tootekategooriad

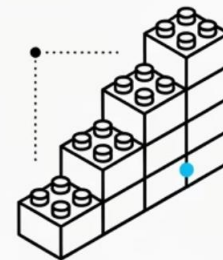
- Pre-workout tooted ja kaalulangetustooted (“*fat burner*’id”)
- Massi kasvatamise tooted ja testosterooniboosterid
- Detox-tooted ning energia-boosterid

Pre-workout:
Stimulants,
anabolics

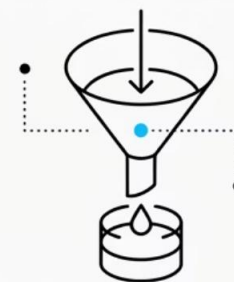
Fat burners:
Stimulants,
diuretics

Mass gainers:
Mass gainers:
Anabolic
steroids

**Testosterone
boosters:**
Anabolic
steroids,
hormones

**Detox
products:**
Diuretics

**Nootropics and
brain enhancers:**
Stimulants,
banned
compounds

Ohud toidulisandite tarvitamisel

- Pakendile pole kõiki aineid märgitud
- Saastunud mõne keelatud ainega
- Keelatud aine märgitud mõne teise nimega
- Doseeritakse üle
- Napp tõendus põhine informatsioon
- Kõrvaltoimed

Toidulisandite turg on kasvav

- Globaalne toidulisandite turg - 209,5 miljardit USA dollarit
  - Prognoositult kasvab 2033. aastaks 393,6 miljardi dollarini.
- Suurima osakaalu moodustasid nn “kaalujälgimise” toidulisandid, moodustades 29,4% tulust.

Peamised järeldused ja soovitused

Hinda esmalt vajadust

Kas mul on toidulisandeid vaja tarvitada? Kui palju on vaja?

Eelista kontrollitud ja sertifitseeritud tooteid

Vali toidulisandid, mis kannavad tunnustatud kvaliteedimärki (nt Informed Sport, NSF Certified for Sport).
Uuri toidulisandi tootjat ja pakendil märgitud, veendu tõenduspõhisuses.

Pea meeles absoluutse vastutuse põhimõte

Teadmatus ei kaitse. Sportlane vastutab keelatud ainete eest, mis leitakse tema kehast.

Informeeeri oma tugipersonali

Informeeeri oma treenerit/taustajõude (treenerid, lapsevanem, ...), võimalusel pea nõu toitumisspetsialistiga.

